

De moeder van de biologie

In den beginne waren er geen winkels. Er was geen bakker, geen melkboer, geen Albert Heijn of Konmar en geen "mag-'t-ietsje-meer-zijn?" slager. In den beginne was er slechts de mens en de hem omringende natuur. De mens kreeg honger en wilde eten. Men eet geen stenen en geen hout, geen wolken en geen sterren, dus richtte de mens zijn blik op de planten en dieren om hem heen. Op de vogelen des velds. Bessen kan men eten, zaden en wortelen, vissen en konijntjes - mits goed voorbereid. Als een bes giftig is, word je misselijk of ga je dood, leerzame voorvallen waarvan je zelf of je nabestaanden profiteren door het consumeren van het betreffende voortaan achterwege te laten. Zo, al etende en drinkende, bouwde de mensheid een grote hoeveelheid kennis op over de natuur. En al vroeg in de geschiedenis bediende men zich van een menukaart waar de onze schamel bij afsteekt. Resten van tientallen verschillende plantesoorten zijn aangetroffen in de magen van veenlijken uit de ijzertijd. Of in de bevroren Oostenrijker uit de bronstijd. Hun kennis van de natuur kwam voort uit de behoefte aan eten en drinken, en zo is dus de gastronomie de moeder van de biologie. Gastronomia mater biologiam est, of zoiets, want de Romeinen konden er ook wat van. Die kweekten zelfs slaapmuizen in speciale aardewerken vaten ten behoeve van de consumptie. En het geldt nog steeds. Gigantische researchinstituten met tienduizenden biologen houden zich wereldwijd bezig met onderzoek naar rijstrassen, zaadveredeling, vleesproductie, sprinkhaanbestrijding, onkruidbeheersing, resistentie, opbrengstvergroting, paprikakleuren, noem maar op. Als we alleen maar konden leven van het eten van gras, was er geen noodzaak ons om de rest te bekommeren en bestond de biologie niet. En bovendien: veel biologen zijn goede koks. Voor het goed kunnen aansnijden van een geurig gestoofd kalkoentje is enige kennis omtrent de anatomie van het vogelskelet beslist een pré. Overigens zijn om diezelfde reden ook veel biologen vegetariër geworden, maar dat terzijde. Dat een appel een klokhuis heeft met vijf vakjes en een perzik één pit; dat een vis graten heeft die a priori op dezelfde plaats zitten als uw ribben; dat je bij het schoonmaken van een vers konijn moet uitkijken voor de galblaas die bij de lever zit; voor al die kennis hoeft je geen bioloog te zijn, maar je wordt er wel één. Er zijn zelfs biologen die kookboeken schrijven.

Jelle W.F. Reumer

11 oktober: wetenschapsdag

Ook dit jaar doet het Natuurmuseum weer mee met de landelijke Wetenschapsdag. Op 11 oktober zal het museum, net als vorig jaar, in het teken staan van 'determineren' en 'prepareren'. Er zijn die zondagmiddag vanaf 12.00 uur doorlopende demonstraties van het opzetten van vogels, het prepareren van vogels en het aanleggen van een herbarium. Als de weergoden het toelaten zullen bovendien op het plein voor het museum de verzameltonnen van een zeebiologische (NIOZ) expeditie naar de Banc d'Arguin voor de kust van Mauretanië geopend worden. Het verzamelde gedierte, voornamelijk vissen, krabben en kreeften, zal worden uitgezocht, gedetermineerd, geëtiketteerd en vervolgens worden 'opgepot'. Er staat ook een team van deskundige conservatoren klaar om al uw natuurvondsten op naam te brengen. Kom dus langs met uw schelpen, schedels, stenen, mineralen, fossielen, botten en andere natuurvoorwerpen. Het depot is ook weer open; onder leiding van een museummedewerker kunnen kleine groepen zich vergapen aan de fraaie schelpencollectie, kasten vol met opgezette vogels en de kleurenpracht van tropische vlinders. De wetenschapsdag eindigt om 17.00 uur. De toegang is gratis.

herbarium: 3000ste blad gereed

Sinds Gijs van der Voet aan het herbarium begon te werken, heeft hij 3000 bladen geheel opnieuw opgezet, geëtiketteerd, geregistreerd en opgeborgen. Daar is drie en een half jaar aan gewerkt, een tempo van ruim 850 vellen per jaar. Dat mag weinig lijken, maar wie de kwaliteit ziet van het werk van van der Voet, en dus van ons herbarium, zal beamen dat het museum met deze 3000

bladen een uniek bezit in huis heeft. Er zijn overigens - zeer grof geschat - nog zo'n 5000 bladen te gaan voor het werk enigszins klaar is.

stadsecologie: parkflora

Behalve herbariumbladen opzetten doet Gijs van der Voet meer. Op zijn wandelingen van en naar het museum worden in de omgeving van het Museumpark bermen, taluds en plantsoenen nauwlettend bekeken op de er groeiende flora. De meest zeldzame planten groeien zomaar midden in de stad.

Een kleine greep:

Museumpark:

mottenkruid - *Verbascum blattaria*

peperkers - *Lepidium latifolium*

groot heksenkruid - *Circaea lutetiana*

dubbelkelk - *Picris echioides*

oeverstekelnoot - *Xanthium orientale*

harig vingergras - *Digitaria sanguinalis*

wolfskers - *Atropa bella-donna*

bilzekruid - *Hyoscyamus niger*

om nog maar te zwijgen over:

aardappel - *Solanum tuberosum*

tomaat - *Solanum lycopersicum*

petunia - *Petunia x hybrida*

oeverstekelnoot (*Xanthium orientale*),
Museumpark, Rotterdam, augustus 1992

Deze drie laatsten behoren, evenals de wolfskers en het bilzekruid tot de nachtschadefamilie of Solanaceae, en zijn in het park terechtgekomen nadat er een rioolpijp was gesprongen.

dubbelkelk (*Picris echioides*),
Museumpark, Rotterdam, augustus 1992

Westzeedijk:

muurbloem - *Cheiranthus cheiri*

oosterse raket - *Sisymbrium orientale*

virginische kruidkers - *Lepidium virginicum*

gewone duivekervel - *Fumaria officinalis*

vlas (lijnzaad) - *Linum usitatissimum*

reuzenbalsemien - *Impatiens glandulifera*

kanariezaad - *Phalaris canariensis*

straatliefdegras - *Eragrostis pilosa*

Boompjes e.o.:

gewone ossetong - *Anchusa officinalis*

kromhals - *Anchusa arvensis*

bernagie - *Borago officinalis*

eenjarige rapistrum - *Rapistrum rugosum*

knikkende distel - *Carduus nutans*

acanthus - *Acanthus mollis*

zegekruid - *Nicandra physalodes*

De acanthus, een sierplant, groeide in de basaltglooiing langs de Nieuwe Maas, op de plek recht boven de nieuwe spoortunnel. Van verreweg de meeste planten is de vondst gedocumenteerd door een exemplaar in het herbarium op te nemen.

tentoonstelling over kamelen

Wat hebben het eiland Pampus, lama's, de bedoeïenen, het stripverhaal De Blauw-bloezen nr. 25, oud-Hollandse tegeltjes, het evangelie van Marcus en de Kunsthal met elkaar gemeen? Ze delen een band met de kameel. Wanneer straks op 31 oktober de Kunsthal officieel wordt geopend en het Natuurmuseum daarmee een nieuwe buurman krijgt, wordt er ook een beeld onthuld naar ontwerp van Henk Visch, voorstellende een kameel met een Arabier ernaast. Deze onthulling wordt door het Natuurmuseum aangegrepen om een kleine expositie in te richten rond de kameel. Aan *HET FENOMEEN KAMEEL* nemen de meeste Rotterdamse musea deel. De tentoonstelling toont uit de collecties van Museum Boymans-van Beuningen, het Maritiem Museum Prins Hendrik, het Museum voor Volkenkunde, het Historisch Museum Rotterdam (Schielands-huis), het Nationaal Schoolmuseum, het Nederlands Architectuurinstituut en het Natuurmuseum voorwerpen die betrekking hebben op *HET FENOMEEN KAMEEL*: van scheepskameel tot kamelezadel, van 16e eeuwse gravure tot 17e eeuwse tegel.

We werken nog aan een klein boekje dat als illustratie voor deze boeiende bric-à-brac tentoonstelling zal fungeren. *HET FENOMEEN KAMEEL* zal te zien zijn van zondag 1 november tot en met zondag 13 december 1992 in het Natuurmuseum.

Fotoarchief Rotterdams Dagblad

Het Rotterdams Dagblad, vorig jaar ontstaan uit een fusie van het Rotterdams Nieuwsblad en Het Vrije Volk heeft een omvangrijk fotoarchief aan het museum geschonken. Het betreft een grote hoeveelheid persfoto's, sommige al van ruim voor de Tweede Wereldoorlog, met dieren en planten als onderwerp. Vele duizenden zwart/wit foto's, in vier grote laden van een hangmappenkast zijn daarmee ons eigendom geworden. Vaak betreft het aardige komkommertijd-foto's van vogelnesten in de brievenbus of kamelen in de sneeuw, maar ook vaak zeer boeiende opnamen van exotische soorten. Ook staan vaak beroemde namen achterop de afdrukken, bijvoorbeeld 'Foto Oorthuys'. Wanneer u in Straatgras de term *archieffoto* aantreft bij een afbeelding, weet u hoe we er aan komen.

archieffoto

DE WERELD ONDER DE WATERSPIEGEL
onderwateropnamen in de Grevelingen met informatie over duiken en de getoonde dieren

colofon

Straalgras is een uitgave van het Natuurmuseum Rotterdam, waarin opgenomen mededelingen van de Vereniging Natuurmuseum Rotterdam NMR.

Straalgras verschijnt vier maal per jaar
ISSN 0023-0286
oeflage 400

redactie: Kees Muelker
Leo Man in 't Veld
Hans Dosterloo
Jelle W.F. Reumer

voorgemer: Cees den Heijer

druk: Rodia Reprografie bv

adres: Straalgras
Postbus 23452
3001 KL Rotterdam

Wilt u Straalgras ontvangen en daarmee het Natuurmuseum steunen? Wordt dan donateur of lid van de Vereniging Natuurmuseum Rotterdam. Uw jaarlijkse bijdrage bedraagt minimaal f 20,- (donateur) of f 50,- (lid). Bel voor meer informatie of voor een acceptatiekaart 010 - 428 42 22.

Natuurmuseum Rotterdam
Westoedijk 345
5015 AA Rotterdam

openingstijden:
dinsdag t/m vrijdag 10.00 - 17.00 uur
zondag 13.00 - 17.00 uur
(maandag en zaterdag gesloten)
toegangsprijs: f 1,-